

FÁRADT EMBER

A városka kis állomásán egy percig állt a gyors. A kalauz udvariaskodott: felsegítette a könnyű bőröndöt. Aztán fiatalos, fúrge mozdulattal lehúzta az ablakot. A vonat megindult, szinte belerobbant a vasárnap délutáni csöndességbe: mind szaporábban kattogott át a váltókon, hogy szilajul iramodhasson a sárguló—pirosuló mezőknek. Szigeti tudta, hogy senki sem int utána a néptelen pályudvarról. Utazását is úgy intézte, hogy kerülje a szükségtelen aktusokat. Nem akart búcsúzkodni. Most mégis visszazérett, hosszasan bámulta a rozsdabarna levelű vadgesztenyefákat, az állomás sárgás épületét, míg csak el nem tűnt szeme elől.

A gyors kinn száguldott már a nyílt pályán. Éles szél és keserű füstszag csapódott az arcába: gyorsan felhúzta az ablakot. Így az ablak üvegén keresztül megszelidült a táj, úgy érezte, a nap is melegít. Levette a kalapját. Világéletében rajongója és műértője volt a festészetnek, imádta az őszi színeit: a sárga, vörös és ezüstös árnyalatok csodálatos keveredését, mint ahogy öltözékében is szerette és kereste a kissé ódon toaettek halk és finom eleganciáját. Tudta, hogy deresedő hajával, valószínűtlenül kékes árnyalatba játszó finomszürke felöltőjével maga is pompásan beleillik az őszi színek kompozíciójába: éppen olyan tartozéka a tájnak, mint az ezüstveretű novemberi reggelek fátyol-finom kód-patinája.

A melegsárga és rótszín késő-őszi délután édes és illatos volt, mint a sárgadinnye és őszibarack rég elfelejtett íze; az ég szelid nyugalmat permetezett alá. Szigeti jóleső érzéssel lubickolt ebben a zsongó nyugalomban.

Akkor jött a szédülés.

Szigeti ismerte már jól: az utóbbi időben gyakran jelentkezett, mintha csak életének ötvenöt évére akarta volna minduntalan emlékeztetni. Tudta, hogy most majd engedelmesen lenyel egyet a precíz pontossággal zsebébe készített tablettából, talán le is ül egy kicsit, szemét lehunyja és elmúlik a rosszullét. Ég-világon semmi más dolga nincs, csak annyi, hogy azt a kis tablettát lenyelje. S mi dolga lesz ezután? Furcsa, de semmi. Mától kezdve Szigeti Géza főmérnöknek, a tizenkettes akna üzemvezetőjének egyetlen feladata van: hogy vigyázzon az egészségére. Egyelőre még maga sem tudta, hogyan fog bele szokni az új életmódba, de vágott a nyugalomra.

Egy-egy rosszul sikerült nap után, tervtárgyalások, heves szócsaták közben gyakran mondogatta magában, néha másnak is: — Eh, pokolba az egésszel... Fáradt ember vagyok ehhez! Csinálja most már más énhelyettem...

Nem is várt sokáig a nyugdíjaztatásával. Pedig kérelték, lejöttek a központból is: maradjon, nagy tervek előtt áll az üzem, szükség lenne még rá. A bányaiipari technikum igazgatója is felkereste: szeretnék, ha elvállalná a bányaművelés tanítását. De elzárkózott előlük, hajthatatlan maradt.

Elfáradtam... — mondogatta — Pihenni akarok...

Később, amint fülkéjében leült és bevette a gyógyszer, rosszulléte valóban elmúlt. Felöltője zsebéből ujságot vett elő; belelapozott és mint mindig, most is a végéről kezdte olvasni. Az egyik hír ujonan megjelent műszaki könyvről adott számot: ez érdekelte és megjegyezte magának a mű címet. Saját tervei jutottak eszébe: egy komoly bányászati szakkönyv megírása. Évek óta rágódott a témán, álmatlan éjszakákon törte a fejét. Jegyzetei is voltak már, gondosan letisztázott oldalak és egy füzet, tele ábrákkal, számításokkal. Évek során át mohón várta az alkalmat, hogy azt a könyvet megírassa. De az ördög tudja miért, sohasem tudott időt szakítani rá, mindig közbejött valami. Pedig a párttitkár, aki előtt egy közlékeny pillanatában elkottyantotta, hogy mire készül, s aki szintén nagy szakembere volt a bányának, nem hagyta békén ettől a perctől kezdve. Folyton a szakkönyv megírását reklamáta. No, talán végre az is sikerül majd...

A vonat most egy hidon robogott keresztül. A kerekek monoton dübörgése hirtelen élessé, keményen pergővé vált, akár csak a frontfejtéseken a fejtőkálapácsok zaja. A fejtőkálapácsok... Az üzemében töltött utolsó napok eseményei jutottak eszébe. Kardos, a igazgató, akivel öt esztendő óta teljes megértésben vezette az üzemet, még búcsúáskor is azt mondta:

— Irigyellek, öregem, mégsem cserélnék veled. Akármilyen öreg róka is vagy, ahhoz, hogy nyugodtan tudj majd üldögelni, nem vagy elég öreg!

— Lehet, hogy lesznek ilyen pillanataim, — felelte Kardosnak — de szerencsére a szívem gyakran figyelmeztet: lassan a testtel, vigyázz barátom, nem vagy harminc éves. Ha a feleségem még élne... Akkor más lenne, akkor talán tudnék még harminc esztendő is lenni. De így egymagam... Belesavanyodtam az egyedüllétbe, furcsa vén csodabogár lett belőlem, aki beleköt mindenbe; aki úgy hordja magát ezt a kései agglegénységet, mint egy lötyögős ruhát, amit másra szabtak. Nektek is jobb lesz, ha nem kötekedek veletek nap-nap után!

Bezzeg Solymos, az új főmérnök, akit megüresedő tisztebe odahelyeztek, merőben más ember. Már az első nap, ahogy odakerült, műszaki értekezletet hívott össze, magasabb termelékenységről, merész tervekről beszélt. Csupa fiatalos hév, mohó tettrekészség izzott szavaiban. Teheti: alig 30 esztendő. Őt világléteében bosszantotta, ha valaki kopogtatás nélkül nyitott be a szobájába: Solymos már az első alkalommal rászólt az aknászokra, hogy neki ne kaparásszanak az ajtaján; ha őhozzá jönnek, akkor haza jönnék, nem a szomszédba. És jól halotta, bár Solymos nem előtte mondta, hogy a főmérnöki szoba elavult berendezéseit újjakkal akarja kicseréltetni. Az öreg, beteges filodendront pedig, melyet ő is csak kegyelemből tartott a szobában, kivitette s ez fájt neki. Valahogy az volt az érzése azalatt a néhány nap alatt, míg az átadás-átvétel megtörtént, mintha a fiatal mérnök mozdulatai türelmetlenséget árultak volna el, mint a gyereké, aki nem tudja kivárni, míg a játékot kezébe adják s rászól a felnőtte: eleget játszottál, most már én hadd játsszak veled!

Szinte örült már, amikor elérkezett a búcsúzás pillanata, olyan idegennek, olyan fölöslegesnek érezte magát az üzemében. Szolgálati lakásában is már napok óta ládákba csomagolva állt minden. Elszállításukról majd később rendelkezik, ha Pesten vagy Budán sikerül lakást vennie. Takarékbetétkönyvében erre a célra százhuszezeret gyűjtögetett össze: régi vágya volt már, hogy a fővárosban lakhasson, a múzeumok és képtárak közvetlen közelében. Pesten jártában órákig el tudott ácsorogni egy-egy festmény előtt, anélkül, hogy különösebb csábítást érzett volna arra, hogy a festményt meg is szerezze magának. Nem volt műgyűjtő, mint ahogy egész életében a harácsolásnak legkisebb módját is megvetette. Szeretett gondtalanul, derüsen élni, jól enni-inni, utazgatni és szórakozni. A pénzét sohasem szórta el, de nem is nagyon takarékoskodott vele. Egyetlen leányáról, aki felesége halála előtt ment férjhez egy jőnevű fővárosi orvoshoz, bőkezűen gondoskodott, míg úgy látta, hogy szükségük van rá. Tulajdonképpen el is lakhatna náluk, hiszen Edit, a leánya számtalanszor tervezgette, hogy apus, ha nyugdíjazták, okvetlen lakjon velünk. Ő ilyenkor mindig netvetve háritotta el magától az ajánlatot és nősüléssel kapcsolatosan tett homályos célzásokat, amire pedig lelke mélyén sohasem gondolt.

Most, hogy végre lakásterveinek megvalósításához ért, valami suta tehetetlenség vett rajta erőt, mint hajdanában, karácsony ünnepét megelőzően, amikor kezében az ajándékokra szánt pénzzel, tanácstalanul ögyelgett az üzletek előtt, míg végül is megvett valami haszontalanságot. De bízott Edit talpraesetségében, jó szímatában, aki minden bizonnyal segítségére lesz a lakásvételben.

Amíg a vonat Hatvan felé közeledett, álomba ringatta a vonatkerekek egyhangú csattogása, szunnyadt egy könnyű órácskát. Jól benne jártak az alkonyatban, amikor villanykapcsoló kattánására ébredt. Világosság öntötte el a fülkét és fiatal, zajos társaság nyomult a szakaszba, melyről azt hitték, hogy foglalatlan. Szigeti bosszúsan egyenesedett fel a hangok hallatára, mire a fiúklólányokból álló társaság kissé megszeppent és engedelmet kértek, hogy leülhessenek. Egy ideig csendben voltak, láthatóan feszélyezte őket a meglelt korú férfi társasága. Ám az egyik lány, egy fitosorrú fekete, akinek ezer ördög nevetett a szeméből, hirtelen elkacagta magát s azzal vége is lett az illdelmes

csöndességnek. A társaság, melynek tagjairól első pillanatban megállapította, hogy egyetemi hallgatók, öt perc múlva úgy csevegett, mintha köztük sem lett volna.

Szerencsére nemdohányzó fülke volt, így volt ürügye, hogy kimenjen a koci perronjára és rágyújtson egy cigarettára. A cigaretta azonban most valahogy keserű volt, nem esett jól, mint máskor. A zajos társaság bosszantotta, úgy érezte, hogy meghitt kis vackából túrták ki, úgy érezte magát, mint Solymossal szemben, a kulcsok átadása után. Az ablak üvegén túl elsuhanó táj már szürkés-kék homályba burkolódzott, eltűnt a délután sugaras varázsa és kintről akaratlan kis borzongással megérezte az ős hűvös lehelletét. Hirtelen könnyű kis érintést érzett a karján: a fitosorrú állt a háta mögött, bátortalanul, látható zavarral küszködve.

— Kérem szépen, tulajdonképpen nem szép tőlünk, hogy megzavartuk a nyugalmát... — mondta bűnbánóan. — Mi szívesen átmegyünk egy másik fülkébe, minthogy miattunk itt a hidegben tessék ácsorogni.

— Ó, nem, nem — szabadkozott Szigeti gyorsan és zavartan. — Egyáltalán nem zavarnak... Csak még ezt a cigarettát... Igen, még elszívom ezt itt kinn, aztán megyek is vissza.

A fitosorrú kedves figyelmesége egyszeriben elvágta bosszús hangulatát. Már nem is szívta végig a cigarettáját, ami egyébként sem esett jól, hanem sietve visszament a fiatalok közé, ahol hamarosan olyan meghitt beszélgetésbe kezdtek, hogy Pesten már, mint a legjobb barátok váltak el.

* * *

Edit a Keletiben várta és rögtön elujságolta, hogy László, a férje fontos orvoskongresszuson vesz részt Balatonfüreden, a kocsi is magával vitte, így hát villamoson kell hazamenniök. Szigeti örült ennek és azt javasolta, hogy egy darabig gyalogosan menjenek, mert a vonaton egészen meggémberedett a lába a sok üléstől. Gyalogosan sétáltak hát végig a Rákóczi úton; a bőröndöt közrefogták, nem a súlya miatt, de így egy kicsit mintha egymás kezét is fogták volna. Edit szünet nélkül csevegett, azon a bizalmas, pajtáskodó hangon, ahogy ők már megszokták. Nem is annyira Edit szavait figyelte, mint inkább őt saját magát és mosolyogva állapította meg, hogy az utóbbi időben semmit sem változott: hosszú fekete haja, derűsen csillogó zöldes szeme, nyúlánk, karcsú termete szinte a hat esztendő Editet varázsolta vissza, aki érettségi vizsgái előtt olyan kétségbeesett komolysággal menekült hozzá matematikai problémáival. Edit nyugodt magabiztossága, jólétet sugárzó lénye valahogyan azokat a tiszta, fényesszórú, ápoltt macskákat juttatta eszébe, melyeknek a doromboláson kívül vajmi kevés szerep jut az életben.

Otthonuk, lakásuk egész berendezése is Edit kényelemszeretetről árulkodott. Gyerekek nem volt, erről Edit egyelőre hallani sem akart, bár ezt apja több ízben kifogásolta. Nem akart azonban komolyan beleavatkozni a fiatalok dolgába: biztosra vette, hogy leánya idővel komolyodni, asszonyosodni fog és ő maga vágyódik majd a gyerek után.

Az első napok puha semmivéssel teltek el. Nagyokat aludt, sétálni járt, egy ízben hangversenyre is elcsalogatták. A pihenés azonban egy hét múltán kezdett terhessé válni számára: nem találta helyét a csupa-kényelem lakásban. Edit szeretett későn kelni, sokszor kilenc-tíz óráig is ellustálkodott ágyában. Szigeti bosszantotta ez a kényelemszeretet. Az asszonyokban szerette a háziasságot, frissiséget. Edit az ebédet, vacsorát is a vendéglőből hozatta, a házimunkát bejárónővel végeztette. Szigeti évtizedeken keresztül megszokta a korai kelést. A reggel hat óra, mindig hivatali szobájában találta. Üzemében ő volt a legelső munkába érkező. Mire a nappalos műszak-harmad megérkezett a váltáshoz, már rendszerint átnézte az előző napi aknászi jelentéseket. Most egyszerre nem tudott mihez kezdeni ezekkel az üres reggeli órákkal. A falak vékonyak voltak, szerencsétlenségére még rádiózni sem lehetett, mert akkor Edit felébredt volna. Így csak topogott,

szobájának börtönébe zárva, az ajtótól az ablakig, vagy azt tette, hogy lábujjhegyen kisurrant a lakásból és elnézelődött az utcák kora reggeli zajos forgalmában. A gyárba igyekvők nyüzsgő sokadalmát szerette, ez felkeltetette benne a munkába sietés izgalmát. Sokszor együtt sodródott a munkásokkal, közéjük furakodott, tolakodott, hogy egy-egy zsúfolt villamosra felférjen, és megállón keresztül vitette magát az elképzelt cél felé. Egyik reggel László, a veje éjszakai inspekciónál jött és összetalálkozott vele az utcán.

— Hát te hová igyekszel ilyen korán, apus? — kérdezte nevetve. Szigeti a csinytevésen rajtakapott gyerek zavarával vonogatta a vállát.

Máskor, ha hivatalos ügyekkel Pesten járt, boldog volt, ha egy-egy órácskát elcsenhetett valamelyik képművésztől meglepetésére. Most, a szabadidő korlátlan birtokában, ehhez sem volt kedve. Valahogy úgy volt vele, mint néhány évvel ezelőtt a dohányzással. Az orvos, betegsége miatt eltiltotta tőle a dohányzást. Akkor minden egyes lopva elszívott cigaretta kéjes gyönyörűséget ébresztett benne. Később, egészségi állapot javultával a dohányzásra újból engedélyt kapott: erre sürgősen abbahagyta, leszokott róla, s csak évek múlva gyűjtött ismét cigarettára.

Bosszúsággal töltötte el a lakásvásárlás problémája is. Veje és lánya egyelőre hallani sem akart afelől, hogy elköltözzön tőlük, mindenképpen azt akarták, hogy legalább a telet velük töltsse. Így hát titkon egymagában kódorgott eladó lakások után. Itt sem volt szerencséje. A hosszas utánjárással felkutatott lakások egyikét túl drágának találta, a másikat túlságosan tágasnak. Amelyik végre megfelelt volna elképzeléseinek, ott a környezettel nem volt kibékülve. Végül is Budán talált egy kertes kis házacskát, ettől viszont a tulajdonosa csak tavasszal szándékozott megválni. A sikertelenségek leverték, morózsá tették. A gyerekek találgatták: vajjon mi ütött beléje?

Ekkor a reménytelenség kellős közepén, mentőtletként jutott eszébe könyve. Lázas izgalommal papírt, írószert vásárolt és nagy gonddal fogott a bevezető rész írásához. A bevezetés jól sikerült: újra és újra elolvasta, tetszett neki. Ettől megjött a kedve és három nap alatt vagy harminc oldalnyit megírt a könyvből. Hiába kérelték, agitálták, késő éjszakáig fennmaradt: újabb megoldásokon töprengett, számított, rajzolt, lehetőségeket latolgatott.

Az első bosszúság akkor érte, amikor egy számítási táblázatot használni kerestt jegyzetei között. A csomagolás zűrzavarában valamelyik könyvében felejtette. Megpróbált a táblázat nélkül boldogulni. Nem sikerült. Minduntalan megakadt valami bosszantó apróság, nevetséges semmiség miatt. Haragudott magára, hogy féltve őrzött körzőkészletét sem hozta magával. Úgy döntött, hogy táviratot ad fel házvezetőjének a szükséges dolgok miatt. Később elvetette a gondolatot: tudta, hogy a felforgatott lakás zűrzavarában, a ládák és csomagok sokadalmában neki magának sem lenne könnyű megtalálnia.

Lement hát egyik reggel az utcára, azzal, hogy vásárol valami olcsó körzőkészletet, ideiglenesen ez is megteszi. A Körúton tudott egy írószertboltot, oda igyekezett. A reggel hűvös volt. Vett egy újságot és beugrott a Körút sarkán lévő Közértbe, hogy egy forró feketét elfogyasszon. A feketét sietősen felhajtotta, közben belepillantott az újságcímekbe. Már-már összehajtotta a lapot, amikor egy eldugott, rövid kis híren akadt meg a tekintete:

Nagyarányú vízbetörés a tizenkettes aknán

A Nehézipari Minisztérium közlése szerint tegnap a késő esti órákban szokatlan nagymennyiségű víz öntötte el a tizenkettes akna keleti fővonalát. A bánya összes szállítógátája víz alá került. A korszerű riasztóberendezések kifogástalan működése következtében a munkahelyek dolgozói idejében elhagyták munkahelyeiket. A dorogi és tatabányai üzemek máris nagyteljesítményű szivattyúkkal siettek a vízzel előntött bányauzem segítségére.

Szigetinek döbbenten hullott le újságot tartó keze. A Keleti fővonal! Igen, mindig ez volt a bányának víz szempontjából legveszélyesebb része...

Csak gondos előfúrásokkal, nagy körültekintéssel haladhattak előre ott a vágatokkal. Mennyi nyugtalanságot, álmatlan éjszakát okozott a vízbetörések gondja! Legutóbb az ötös sikló legfelső osztójában kaptak vizet. Szerencsére, csak kisebb mennyiségben. Éppen hó vége felé jártak, majdnem fuccs lett a tervteljesítésnek. És most... Telefonálni kellene! — ez volt első gondolata. Solymos fiatal, a bányát jóformán nem is ismeri még.

A kerületi postahivatal nem volt messze: dringend hívta a bányaeüzemet. A percek nehezen múltak, már félóra is eltelt, mégsem kapott vonalat. Végre lett egy vonal, de az üzem éppen mással beszélt. Várt egy órát és ismét kérte az üzemet: most is mással beszélt. Szigeti elvesztette türelmét. Hazarohant, pillanatok alatt összekapkodta holmiját.

— Vízbetörés! — kiáltotta lányának. — Még talán elérem a déli vonatot!

Edít hangja már csak a lépcsőházban érte utól:

— Dehát apus! Mi közöd már neked ehhez az egészhez?

* * *

— Valóban, mi köze van neki már ehhez? — a gondolat már csak a vonatban jutott el hozzá. Odamenjen, beleavatkozzon a dolgukba? Solymos könnyen félreérthetné szándékát, azt hihetné, hogy a nékülözhetetlen ember képében akar tetszelegni. A vonat azonban már robogott vele, visszafordulni nem lehetett. Eh, legfeljebb úgy tesz, mint aki semmiről sem tud. — nyugtatta meg sajátmagát.

Elvégre is kinek mi köze hozzá, hogy a lakásából, mely még egyelőre az övé, mikor mit akar elhozni? Soha nem találta még ilyen hosszúnak az utazást, mint most. Háromszor is megkérdezte a kalauzt: lesz-e késésük, eléri-e a csatlakozást?

Esős, szeles alkonyat volt, mire megérkezett. Kétségek közt szállt le a vonatról, azt sem tudta, merre induljon: az üzembe, vagy a lakására? Hirtelen kiáltást hallott és a párttitkár meg Solymos siettek feléje.

— Géza bátyám! — szorongatta a kezét örvendezve a fiatal mérnök — Megkaptad a táviratunkat?

— Meg ám! — füllentette megkönnyebülten Szigeti és sietve kapaszkodott fel a rájuk várakozó kocsira.

* * *

Egy álló hétig szakadatlanul dolgoztak. Az üzem termelése leállt, az emberek többségét szabadságotni kellett, csak a víztelenítésen fáradozók dolgoztak megfeszített erővel. Most látszott csak, mire jó egyszerre két főmérnök is a háznál: Solymossal tizenkét óránként váltották egymást és együtt vitatták meg a szükséges tennivalókat. Szigetit mindjárt a főmérnöki szobába való belépésekor kellemes csalódás érte: Solymos ugyan kicseréltetett egyet-mást a berendezésen, de a nagy térképasztalt is meghagyta többek között. És szokott helyén, megifjodva, új ládába ültetve, ott volt az öreg filodendron.

— Hát ez? — kérdezte meglepetten.

— Új föld kellett már neki — vont a vállát Solymos.

* * *

Két hétbe telt, míg teljesen megszabadultak a víztől. Utána napokon keresztül iszapot szállítottak, helyreállítási munkákat végeztek a víz által megrongált vágatokban. Szigeti minden munkából kivette a részét, szinte megfélemlítve arról, hogy tulajdonképpen csak vendége az üzemnek. — Es-

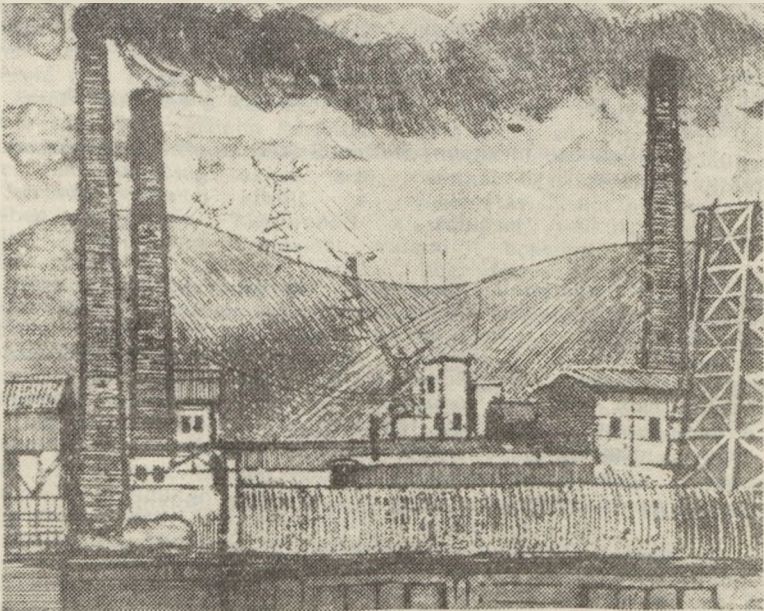
ténként — volt úgy is, hogy reggelenként — fáradtan dőlt ágyába, de érezte, hogy ez a fáradtság jól esik neki. Szédülése pedig az utóbbi napok folyamán egyáltalán nem jelentkezett.

Azon a napon, amikor újra megindult a termelés és a bányából megindult a szén szállítása, Solymossal együtt kisiettek a külszínre, hogy az első csillie szén érkezésénél jelen legyenek. A párttitkár is ott állt már az aknáknál, meg Kardos, az igazgató. — No, jó hogy látlak! — lépett oda Szigetihez az igazgató. — Mondd csak: mik a terveid a lakással kapcsolatban? Feladod, vagy maradsz még benne?

Szigeti levetette a borsisakot a fejéről és kabátja ujjával gondosan fényesíttetni kezdte.

— Hát . . . — mondta mosolyogva — erről én is akartam már beszélni veletek. Mert, hogy az üzemből most már kitértatok, rendben van. Hogy nyugdíjba dugtatok, az is helyes. De a technikum . . . oda már nem üthetitek az orrotokat! Mert én úgy gondoltam, mégis csak elvállalom a tanítást. Meg aztán a könyvemet most már mindenképpen megírom. Mégpedig itt írom meg, mert . . . Ilyen megrögzött vénlegény már nehezen szokik meg másik helyen.

— Jól van, csak maradj! — nevetett Kardos, majd gyöngéden hátbautította Szigetit — te . . . te fáradt ember . . .

RASZLER KÁROLY: ACÉLGYÁR